

Декларация от Бърдо, 6 октомври 2021 г.

Ние, ръководителите на Европейския съюз (ЕС) и на неговите държави членки, в консултация с лидерите от Западните Балкани и в присъствието на регионални и международни заинтересовани страни, днес стигнахме до следните заключения:

1. ЕС потвърждава още веднъж своята категорична подкрепа за европейската перспектива на Западните Балкани и приветства ангажимента на партньорите от Западните Балкани с тази европейска перспектива, която е в наш взаимен стратегически интерес и продължава да бъде нашият общ стратегически избор. ЕС потвърждава отново своя ангажимент към процеса на **разширяване** и взетите в неговите рамки решения, които се основават на предприети от партньорите надеждни реформи, на справедливи и строги предварителни условия и на принципа на собствените заслуги. Ще засилим още повече съвместната си ангажираност за постигането на напредък в политическата, икономическата и социалната трансформация на региона, като същевременно отчитаме напредъка, реализиран от Западните Балкани. Освен това припомняме колко е важно ЕС да бъде в състояние да поддържа и задълбочава собственото си развитие, като гарантира капацитета си да интегрира нови членове.
2. Партньорите от Западните Балкани отново изтъкват своята привързаност към **европейските ценности и принципи** и към провеждането на необходимите реформи в интерес на своите народи. ЕС приветства изразения отново ангажимент на партньорите от Западните Балкани по отношение на **върховенството на демокрацията, основните права и ценности и принципите на правовата държава**, както и по отношение на продължаването на усилията за борба с корупцията и организираната престъпност, подкрепата за доброто управление, правата на човека, равенството между половете и правата на лицата, принадлежащи към малцинства. Доверието в тези ангажименти зависи от смисленото осъществяване на необходимите реформи и натрупването на солидни резултати, подкрепени от ясна и последователна комуникация с обществеността. Овластеното **гражданско общество и независимите и плуралистични медии** са елементи от ключово значение за всяка демократична система и ние приветстваме и подкрепяме тяхната роля в Западните Балкани.

3. ЕС е без съмнение **най-близкият партньор, основен инвеститор и главен донор** на региона. Безпрецедентният мащаб и обхват на тази подкрепа **трябва да бъде докрай признат и изразен** от партньорите в техния **обществен дебат и комуникация**.
4. **Подкрепата от ЕС** ще продължи да бъде обвързвана с постигането на осезаем напредък в областта на принципите на правовата държава и социално-икономическите реформи, както и със зачитането от страна на партньорите на европейските ценности, правила и стандарти.
5. ЕС изцяло подкрепя многократно заявявания от партньорите от Западните Балкани ангажимент за приобщаващо **регионално сътрудничество и укрепване на добросъседските отношения**, включително с държавите – членки на ЕС. Важно остава прилагането – добросъвестно и с осезаеми резултати – на двустранните споразумения, включително Преспанското споразумение с Гърция и Договора за добросъседски отношения с България. Необходими са още решителни усилия за насърчаване на **помирението** и регионалната стабилност, както и за намиране и прилагане на окончателни, приобщаващи и обвързващи решения на **двустранните спорове и въпроси** между партньорите, коренящи се в наследството от миналото, в съответствие с международното право и установените принципи, включително Споразумението по въпроси, свързани с наследяването, а така също и на оставащите случаи на изчезнали лица и на въпросите, свързани с военни престъпления.
6. Изцяло подкрепяме усилията на **специалния представител на ЕС** за диалога между Белград и Прищина и други регионални въпроси на Западните Балкани и очакваме конкретен напредък от двете страни за пълното нормализиране на отношенията им, което е от решаващо значение за стабилността и развитието на целия регион и за да се гарантира, че те ще могат да продължат по своя собствен европейски път.

COVID-19

7. **Кризата с COVID-19** продължава да оказва сериозно въздействие върху нашите общества и икономики. Тя откроява необходимостта и предимствата на нашето **тясно и ефективно партньорство**. През цялата пандемия ЕС заедно със своите държави членки подпомагаше Западните Балкани, като здравната и социално-икономическата подкрепа за региона до момента е достигнала безпрецедентната сума от **3,3 милиарда** евро. Партньорите от Западните Балкани участват активно в инициативи на ЕС, по-специално в Комитета за здравна сигурност, системата за ранно предупреждение, зелените ленти за преминаване и Споразумението за съвместно възлагане на обществени поръчки за медицински мерки за противодействие. ЕС има готовност да подобри още повече достъпа до ваксини, диагностични и терапевтични средства и да гарантира по-добра **предвидимост и устойчивост** при бъдещи кризи.
8. Наред с това ЕС признава и **ценната подкрепа, която Западните Балкани оказваха** по време на пандемията както едни на други, така и на ЕС. Това е отражение на солидарността и взаимната подкрепа, на която се гради ЕС. Сътрудничеството и координацията следва да продължат и в бъдеще, включително през целия етап на възстановяване.
9. ЕС ще продължи решително да подкрепя Западните Балкани, **особено що се отнася до доставката на ваксини**. ЕС и неговите държави членки предоставиха по различни канали на Западните Балкани **2,9 милиона** дози ваксини, а ще пристигат и още. ЕС ще подкрепи ваксинационните планове на всички партньори в помощ на постигането до края на 2021 г. на равнища на ваксинация, съизмерими със средните в ЕС.

Икономически и инвестиционен план за Западните Балкани

10. След призива на лидерите на срещата на върха в Загреб ЕС представи **икономически и инвестиционен план (ИИП)** и насоки за изпълнението на **Зелената програма за Западните Балкани**. С плана се определя **значителен инвестиционен пакет, мобилизиращ около 30 милиарда евро** за региона през следващите седем години, от които 9 милиарда евро под формата на безвъзмездни средства и 20 милиарда евро под формата на инвестиции, привлечени по линия на новия гаранционен механизъм за Западните Балкани. За да се извлекат максимални ползи от потенциалното въздействие на ИИП, партньорите от Западните Балкани трябва решително да предприемат икономически и социални реформи, както и да укрепят принципите на правовата държава. Планът може да стимулира дългосрочното, екологосъобразно социално-икономическо възстановяване и конкурентоспособността на региона, да подкрепи неговия екологичен и цифров преход, да насърчи устойчивата свързаност, регионалната интеграция, търговията, с което да затвърди сътрудничеството и сближаването с ЕС, включително с целите на ЕС във връзка с климата.
11. Приветстваме неотдавнашното приемане на правната рамка за изпълнението на **ИПП¹ III**, който ще продължи да бъде главният източник на финансова помощ за региона, включително за ИИП. Комисията възнамерява да предложи инвестиционен пакет в размер на 600 милиона евро по линия на ИПП за 2021 г. за изпълнението на ИИП за Западните Балкани, който ще бъде обвързан с процедурите в съответствие с рамката за програмиране и правилата за прилагане на ИПП III. С това, заедно с обявеното през юли предложение за 500 милиона евро, до края на 2021 г. за изпълнението на ИИП ще бъдат осигурени общо **1,1 милиарда евро**.

¹ Инструмент за предприсъединителна помощ (ИПП).

12. Като признаваме ангажимента на лидерите от Западните Балкани за цялостно изпълнение на **Зелената програма**, приветстваме споразумението относно съответния план за действие. Програмата, която е в съответствие със Зеления пакт, е ключов фактор за прехода към **модерни, въглеродно неутрални, устойчиви на изменението на климата и ефективно използващи ресурсите** икономики, за отключването на потенциала на кръговата икономика, за борбата със замърсяването и подобреното управление на отпадъците. За успешното ѝ прилагане ще е нужен твърд ангажимент от страна на региона. Особено важно е да се положат целенасочени усилия за осигуряване на своевременен и ефективен преход от употребата на въглища чрез използването на възобновяеми горива или горива с по-ниски въглеродни емисии. Енергийната сигурност също следва да бъде разглеждана приоритетно, включително диверсификацията на източниците и преносните пътища. ЕС ще продължи да подкрепя региона при изпълнението на Зелената програма и за разработването на политика за ценообразуване на въглеродните емисии в контекста на механизма на ЕС за корекция на въглеродните емисии на границите, включително чрез техническа и финансова помощ.
13. ИИП позволява да се даде нов тласък за подобряване на **свързаността** във всичките ѝ измерения, както в рамките на Западните Балкани, така и с ЕС. ЕС ще продължи да подкрепя приобщаващото **регионално сътрудничество**. От страна на лидерите от Западните Балкани са необходими още решителни усилия, за да **изпълнят ангажимента си за създаване на общ регионален пазар**, както бе договорено на срещата на върха в София, проведена през 2020 г. в рамките на Берлинския процес. Това ще спомогне за напредъка на региона по неговия европейски път и ще донесе осезаеми ползи за гражданите и предприятията. Използването на потенциала на приобщаващата регионална икономическа интеграция е от съществено значение за стимулиране на социално-икономическото възстановяване на региона и за извличане на максимални ползи от инвестициите, произтичащи от ИИП. Необходимо е целият регион да поеме твърд ангажимент за бързо приключване на съответните регионални преговори.
14. ЕС и Западните Балкани изразяват съгласие да се положат още повече усилия за **затвърждаване на пазарната интеграция на Западните Балкани с единния пазар на ЕС**. В това отношение ИИП представлява солидна основа за привеждане в действие на пазарната интеграция на региона с единния пазар на ЕС, по-специално в области като презграничните плащания (SEPA), промишлените и потребителските стоки, електронната търговия и митниците.

15. **Устойчивият транспорт стои в основата на икономическата и социалната интеграция** на ЕС и Западните Балкани. Приоритетно трябва да се доразвие транспортната свързаност – в рамките на региона и с ЕС, да се подобрят ефективността и безопасността на транспортните услуги и да се постигнат целите за екологосъобразна и устойчива мобилност, особено по отношение на **свързаността на железопътния транспорт и вътрешните водни пътища**.

В контекста на устойчивата свързаност приветстваме наскоро одобрените **планове за действие на Транспортната общност** за железопътния транспорт, автомобилния транспорт, пътната безопасност, улесняването на транспорта и водния транспорт.

16. Въз основа на успешното изпълнение на регионалното споразумение за роуминга и началото на режима за безплатен роуминг в Западните Балкани от 1 юли 2021 г., приветстваме пътната карта за роуминга, чрез която ще се създадат условията и ще се определят ясни цели за намаляване на **цените на роуминга между ЕС и Западните Балкани**.
17. Приветстваме концепцията за **зелени ленти за преминаване между ЕС и Западните Балкани** и подкрепяме практическото ѝ прилагане по всички съответни граници при пълното зачитане на необходимите достижения на правото и процедури на ЕС.
18. Днес стартира специална **програма за Западните Балкани в областта на иновациите, научните изследвания, образованието, културата, младежта и спорта** – „Програма за иновации за Западните Балкани“. Чрез нея ще се насърчават високите научни постижения и реформата на образователните системи в региона, ще се създават още възможности за младежта и ще се спомогне да се предотврати изтичането на мозъци. Очакваме бързо изпълнение на плана за действие по програмата.

Политическо сътрудничество и сътрудничество в областта на сигурността

19. Стоейки редом с ЕС, нашите партньори отправят ясен сигнал за стратегическата си ориентация. Поради това отново потвърждаваме очакванията си, че като важна част от европейския им път, партньорите ще продължат да задълбочават сътрудничеството в областта на **общата външна политика и политика на сигурност (ОВППС)** и ще постигнат осезаем и устойчив напредък за **пълно присъединяване към позициите на ЕС в областта на външната политика, предприемайки съответни действия**, включително към позициите на международни форуми. Приветстваме факта, че някои партньори вече са се **присъединили напълно** към всички решения и декларации от областта на ОВППС, и ги насърчаваме да продължават да го правят. ЕС е готов да укрепва и занапред **политическия диалог** по свързани с ОВППС въпроси.
20. Пред ЕС и Западните Балкани стоят редица общи **предизвикателства в областта на сигурността**, които изискват координирани действия. Изразяваме съгласие да засилим сътрудничеството си по основни въпроси на сигурността, включително на **оперативно равнище**, въз основа на свършената работа в рамките на Приоритетната програма от София. Нашите партньори обещава да демонстрират своя ангажимент към общата ни сигурност и да продължат да разработват ефективни инструменти за вътрешно сътрудничество в рамките на Западните Балкани. Те доказаха своя ангажимент към общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО) с приноса си към мисиите и операциите на ЕС и ние ще работим заедно за доразвиването на техните способности и капацитет, по-специално чрез Европейския механизъм за подкрепа на мира. ЕС ще засили ангажираността си и в области като космическото пространство и военната мобилност, за да се улесни достъпът на гражданско-военна помощ до региона в случай на пандемии и природни бедствия.
21. Ще засилим сътрудничеството си за справяне с **дезинформацията** и други **хибридни заплахи**, по-специално от източници в трети държави, целящи да подкопаят европейската перспектива на региона. ЕС и Западните Балкани ще засилят сътрудничеството в областта на **изграждането на устойчивост, укрепването на колективната ни киберсигурност и кибердипломацията** и повишаването на въздействието на **стратегическата ни комуникация**.
22. Поздравяваме партньорите си за техните трайни усилия и конструктивно **сътрудничество** в областта на миграцията, дали ясни резултати. **Управлението на миграцията е съвместно предизвикателство**, което ЕС и Западните Балкани трябва да преодоляват заедно в тясно партньорство.

23. Сътрудничеството ни за справяне с предизвикателствата на миграцията доказва своята стойност и ще бъде доразвивано. ЕС е готов да продължи своята ангажираност и да **засили подкрепата си чрез пригоден към обстоятелствата и всеобхватен подход**. Целевите области следва да включват подобряване на системите за предоставяне на убежище, противодействие на контрабандата на мигранти и незаконната миграция, процесите на връщане, управлението на границите, обмяна на информация и капацитета за приемане. Партньорите следва да продължат да работят и за подобряване на системите за връщане, включително за сключването на споразумения за обратно приемане с основни държави на произход. Взаимното сътрудничество по въпросите на връщането ще бъде задълбочено, като се използват максимално съществуващите рамки и наличните канали. Следва също така да се засили сътрудничеството с Frontex, Европейската служба за подкрепа в областта на убежището и Европол. Без забавяне следва да бъдат сключени оставащите споразумения за статуса на Frontex.
24. Като се има предвид **сериозността на положението в Афганистан**, ЕС ще работи тясно с всички свои партньори, включително Западните Балкани, с цел преодоляване на променящите се предизвикателства и координиране по целесъобразност на съвместните ответни действия.
25. **Тероризмът, радикализацията и организираната престъпност** продължават да бъдат сериозна заплаха за сигурността на ЕС и на целия регион. Призоваваме за допълнително засилване на сътрудничеството в борбата с тероризма и противодействието на насилствения екстремизъм, включително за предотвратяване на финансирането на тероризма и радикализацията. Отново изтъкваме колко е важно да се предприемат решителни действия за справяне с тежката и организираната престъпност, по-специално с **трафика и контрабандата на хора, изпирането на пари, отглеждането на наркотични растения и трафика на наркотици**.
26. ЕС е изцяло ангажиран с предотвратяването на незаконната търговия и трафика на малки оръжия, леки въоръжения и боеприпаси за тях и ще продължи да подкрепя Западните Балкани в тази област, включително в контекста на специалната пътна карта на Западните Балкани срещу незаконния трафик на огнестрелни оръжия.
27. За да продължим да утвърждаваме общите си интереси, изразяваме готовността си да **възродим и засилим редовния политически диалог с региона**. В този контекст приветстваме провеждането на **срещи на върха между ЕС и Западните Балкани като редовни прояви**. Очакваме следващата среща на върха, която ще се проведе през 2022 г.

28. Необходимо е ЕС и Западните Балкани да работят заедно, за да се справят със задачите, пред които е изправено нашето поколение. Приветстваме инициативите на Западните Балкани за принос към размисъла за **бъдещето на нашия континент**. Придържаме се към ангажимента си да изслушваме всички европейци по въпросите от значение за всички нас – защитата на гражданите и свободите, развиването на здрава и динамична икономическа база, напредъка в екологичния и цифровия преход, принципите на правовата държава, справедлива и социална Европа, укрепването на устойчивостта на Европа, както и водещата роля на Европа в света.
29. Приветстваме факта, че нашите партньори от Западните Балкани се присъединяват към гореизложените точки.
-